

trar en negunes viles --- e qui contre farà, que *mantenent* correrà la vila, així com acostumat és» ('el faran córrer assotat pels carrers'), 1296 (RLR v, 89); «feren-lo pujar sobre una bóta e --- entrà-se'n, ab lo fons ensem, per la bóta avall --- així que negava --- e estec dit al rei que allò s'era fet cipient; per què, lo rei ne féu fer, *mantinent*, inquisició, e trobà que ---», Eiximenis (*Dotzèn*, NCl. vi, 92.18); «havie-y un estany plen d'aygua --- per ço com havia plugut --- e estant Jhesús a la riba --- dix a la aygua: man-te que sies clara, e *mantinent* fo clara com si fos de font viva», Guillem Serra (*Gènesi d'Esriptura*).

També sovint de *mantinent*: «DE COLTELL TREYT --- de *mantinent*, pus que clams ne són feytes al Veguer, on que trop lo malfeytor, aquí metex li pot demanar fermança», *CostTort.* (Ol., p. 52); «l'apostoli de *mantinent* tramès al cardenal», Lull (*Blanq.* II, 249.27; també I, 130.27); i vegeu exemples de totes dues construccions, així com *e(n) mantenent* i *per mantenent*, en el gloss. de les *VidesR* (I, 155), quasi sempre en el mateix sentit ja definit; més rarament 'constantment, sense defallença': «*mantenent* fo de tan gran noblesa de saviesa Sent Ambrosi, que tota la Santa Glesa enluminava ab sos libres», *VidesR* (f° 97r2, vol. II, 410.3). *Mantinent que* loc. conjuntiva, Klesper, *BDC* XVIII, 386.

Manteniente s'havia usat també en castellà [segle XIII, com a vulgarisme encara en el XVII], però allà *herir a manteniente* des de 'incessantment' havia passat a 'fortament' (*DECH* III, 819a49); i Serra Ràfols, 1965, m'escriu que *combatir a manteniente* 'cos a cos, llança contra cuirassa, recíprocament' es troba en les Cròniques de Gran Canària c. 1550.

Mantenidor (-enedor no és forma genuïna, suspecta almenys de ser còpia del cast., i potser alhora de l'ocità florallesc): «Larguesa e Avarícia --- arremiren-se de bataylla; ajustà Larguesa sos valedors, e Avarícia los seus --- Meraveyllà-s Larguesa com havia tan pocs *mantenidors*, e com Avarícia n'avia tants», Lull (*Merav.* III, 155); «quants e quants són, així hòmens com dones, que en confiança de *mantenidors* e de pregadors, se atrevexen, de certa sciència e malícia a fer frauds, engans e falsies ---», Eiximenis (*Do. Comp.*, NCl., p. 73); «*mantenidor* de la santa ley crestiana» en el *Tirant* de Galba, cap. 351 (Riq., 971.3f.); Lacav. *Manteniment* (id., cap. 438): «~: alimonia, cibaria, -orum, alimentum», Busa-N. *Mantenença. Desmantenir*. I el cultisme *manutenció* [Lacav.] «havent-hi, per consegüent, renta en la Seu per la *manutenció* de les oques y altres animals volàtils», B. de Maldà (*Excursions*, p. 12).

Manti 'empomadura o puny de l'espasa'; encara que en oc. ant. hi ha *mantenh*, que prové d'una base MANU-TĒNĒUM,¹⁰ com que aquest segons la nostra fonètica hauria hagut de donar *manteny* (cf. sĒNĪOR > sĒnyer) o màxim **mantiny* (si anés com INGĒNTUM > enginy), com que no s'explicaria -i, i el significat del mot occità és prou diferent («soutien, appui»), la base ha de ser un poc diferent; probablement es tracta d'una frase imperativa substantivada MANU TĒNĪ! 'ten-

lo amb la mà' (cert que l'imperatiu llatí és TENE, però ens cal -ī que canviés la é en i per metafonia, i havent passat TENERE en el nostre romànic a la conjugació en -RE ja és d'esperar que es parteixi d'una forma vulgar tarraconense TENI).

És curiós el mot que designa el mantí de l'arada en el Bierzo, *bentúl*, segons el vocabulari de García Rey: crec que aquest vindrà d'un **mantúl* per dissimilació de les nasals, i pot correspondre, doncs, a MANU TOLLĪ! 'pren, alça, amb la mà'.

En català trobem el *mantí*, parlant d'espases, a partir del tercer quart del segle XIV en la *Obra de Mossèn Sent Jordi e de Cavalleria* deguda al rei En Pere el Cerimoniós: «axí com en les armes que l'om vist per defendre si meseix, mostra saviesa ---, axí meseix mostra lo *mantí* de l'espasa que hom té clos en lo puny: car aytant com hom axí té, és en poder e en voler d'om de baxar l'espasa o d'alçar-la o de ferir ab aquella e de dexar-la; e axí --- en lo pom és fortaleza de la espasa cor en aquell se sofer lo *mantí* e-l arriat e-l ferre; e --- les armes que hom té cenyides són mijaneres entre aquelles que hom se vest e aquelles ab què hom fer: són axí com la virtut de la temprança, entre les coses de les quals se fa massa o poc de ço que fer se deu: bé axí és posat l'arriat entre-l *mantí* e-l ferre de la espasa» (ley XI, *CoDoACA* VI, 37); diu que és passatge adaptat de les *Siete Partidas* (II, 21, no ho he verificat) on hi correspon *mango*.

Segons Careta (*Ba.*, 143, per reemplaçar *empunyadura*): «se llegeix en doc. d'espasers o de llancers en l'Arx. Mun., y altre doc. --- de 1711, diu ésser «prohibit als mestras espasers --- lo pulir --- y netejar las creus de sabre, ni *mantins* e/o guarnicions de espasas»; també els d'altres armes: «*mantí* de coltell: manubrium, caplus», Busa-N. 1507; «daga o punyal: sicca, pugio; *mantí*: capulus; les guardes ---», OPou (*ThPu.*, 172). «*Mantí* de l'esteva de l'arada» [Belv.] i veg. una glosa mall. *AlcM* (així com *BDC* XI, 94; XIX, 164). *Mantinell* 'encaix del mantí de la batolla' (cerd.), d'on ve el nom del Coll de *Mantinell* en els Pirineus de Camprodon-Núria, per comparació de forma.

Mantornar [1673]: «les pessas de terra campa --- dites la una 'la obaga', i la altra, dita 'la sorteta', ab sinc rengues de vinia les quals dits R. y M., los anys <en què> los tocarà de sembrar, an de trencar, *mantornar*, terceyar y sembrar», pall. (Salàs, a. 1673, *BCEC* VI, 99); «*mantornar*: llaurar la terra segona vegada», Lab. 1840. Mot peculiar del cat. occid. i el val.: *mantorná* «donar la segona llaurada, la que ve després del *tren-car*», Castelladans (1936), Taüll (1953), «segona llaurada que es fa al camp abans de la sembra», ribag. (*Congr. Ll. Cat.*, 230); Sueca (*B DLC* XII, 300); Benasc «labrar por 2.ª vez: *El Campo de Sant Antón yei que mantornálo*» (Ferraz, 76); i segueix almenys fins al mig de l'Alt Aragó (Panticosa, Linás, Fiscal, Bolea, Loarre, *ZRPb.* LV, 573); *mantorná* i en alguns punts *montorná*, *BDC* XI, 96; però a Vallcebre és 'dallar l'herba d'un prat per segona vegada' (*BDC* XIX, 164). No sé si s'ha d'explicar en el sentit de 'tornar a donar-li (una) mà', o perquè en certs temps i llocs, en lloc